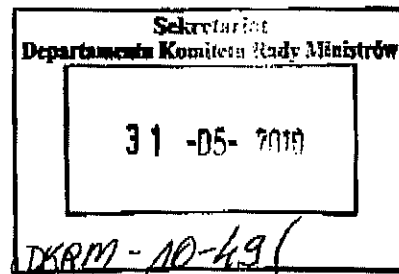

**MINISTER
EDUKACJI NARODOWEJ**

BO-WRP-KK-0422-411/10

Warszawa, 2010-05-31

Pani
Małgorzata Hirszel
Sekretarz stałego komitetu Rady Ministrów

Szanowna Pani Dyrektor,

w nawiązaniu do projektu *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (KRM-10-48-10)*, poniżej przedstawiam następujące uwagi.

W przedłożonym projekcie została uwzględniona tylko jedna uwaga zgłoszona przez Ministra Edukacji Narodowej pismem nr DP-AW-0210-38/10 z dnia 15 kwietnia 2010 r., dotycząca nowelizacji art. 187 projektu ustawy z dnia 27 stycznia 2010 r. (w projekcie z dnia 27 kwietnia 2010 r. jest to art. 201). Uwaga dotyczyła rozważenia zasadności funkcjonowania w ustawie o systemie oświaty art. 35a w związku z faktem, że przedmiotowy projekt nie zawiera przepisu umożliwiającego funkcjonowanie szkół w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zaś ustawa o systemie oświaty także nie zawiera takiej delegacji. Ponieważ w stanie faktycznym i prawnym obecnie nie funkcjonują „szkoły w placówkach opiekuńczo-wychowawczych”, przepis został usunięty.

Wobec powyższego podtrzymuję zgłoszone wcześniej uwagi do projektu ustawy, istotne dla realizacji celu nadrzędnego projektu, czyli wdrażania takiego modelu w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną, który zakłada wprowadzenie różnorodnych, środowiskowych form pomocy rodzinom dysfunkcyjnym (a nie tylko dzieciom umieszczonym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).

- 1) W art. 27 ust. 1 pkt 3 i w art. 97 ust. 1 pkt 3, które dotyczą kwalifikacji, jakie powinna posiadać osoba pracująca z dziećmi odpowiednio w placówce wsparcia dziennego i w placówce opiekuńczo-wychowawczej, proponuję zawrzeć odesłanie do ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. nr 73, poz. 763, z późn. zm.), gdyż projekt w obecnym brzmieniu zawęża grono psychologów w stosunku do przywołanej ustawy.
- 2) W art. 100 ust. 1 proponuję nadać brzmienie:
„1. Zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej pełniącej funkcję interwencyjną jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki.”

Zmiana polega na wykreśleniu wyrazów: „w rodzinie”, następujących po wyrazach: „w czasie trwania sytuacji kryzysowej”.

Proponowane w projekcie ustawy brzmienie art. 100 ust. 1 stanowi zawężenie zadań placówek opiekuńczo-wychowawczych, pełniących funkcję interwencyjną, do doraźnej opieki nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej wyłącznie w rodzinie. Pragnę podkreślić, że od 1945 r. do 2004 r., czyli przez prawie 60 lat swojego funkcjonowania, w tym 55 lat w oświacie i przez 5 lat funkcjonowania w pomocy społecznej, placówki interwencyjne (pogotowia opiekuńcze, a następnie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego) zapewniały opiekę wszystkim dzieciom i młodzieży w sytuacji kryzysowej i realizowały z powodzeniem zadanie zapewnienia doraźnej opieki, zarówno wobec wszystkich potrzebujących takiej opieki małoletnich, jak i nieletnich. Projektowany przepis zawęży zatem kompetencje tych placówek do sytuacji kryzysowych w rodzinie oraz ogranicza doraźną opiekę do małoletnich.

Od 2004 r., po ponownym przekazaniu młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii w kompetencje Ministra Edukacji Narodowej (placówki interwencyjne pozostały w resorcie pomocy społecznej) zaistniał problem wychowanków tych placówek, którzy w związku z samowolnym opuszczeniem placówki znaleźli się w sytuacji kryzysowej. W przypadku ujęcia przez Policję dyrektor młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowy ośrodek socjoterapii w ciągu dwóch dni jest obowiązany do odebrania wychowanka. Przez 60 lat wychowankowie ci przez dwa dni mogli przebywać w placówce interwencyjnej. Obecnie placówki te bronią się przed realizacją tego zadania. Ponieważ skala tego zjawiska jest niewielka, podział tego zadania i tworzenie obecnie w resorcie edukacji odrębnych placówek o charakterze interwencyjnym jest przedsięwzięciem nieuzasadnionym i kosztownym. W skali roku ma miejsce około 250-300 takich przypadków. Statystycznie oznacza to, że raz na miesiąc w województwie zdarza się jeden nieletni, który musiałby do 48 godzin czekać w placówce pełniącej funkcję interwencyjną, na odebranie przez dyrektora młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowego ośrodka socjoterapii. Powoływanie w tym celu odrębnej placówki w resorcie oświaty jest nieracjonalne, podobnie, jak przewożenie nieletnich z całej Polski do jednej, zbiorczej placówki centralnej. Wobec powyższego wnoszę o uwzględnienie w zadaniach placówek interwencyjnych przyjmowania na okres do dwóch dni nieletnich, którzy uciekli z młodzieżowego ośrodka wychowawczego lub młodzieżowego ośrodka socjoterapii.

Dodatkowo pozwolę sobie zauważyć, że w związku z reformą systemu opieki nad dzieckiem działalność opiekuńcza, zastępująca funkcje rodziny została umieszczona w resorcie pracy i polityki społecznej, zaś działalność związana z realizacją obowiązku szkolnego – w resorcie edukacji. Prowadzenie placówki interwencyjnej, zapewniającej krótkoterminową opiekę i z definicji niezapewniającej ciągłości procesu edukacji jest zadaniem opiekuńczym.

3) W art. 194 w pkt 11 lit. a proponuję nadać brzmienie:

8	„Wychowawcy:	
	a) w zakładach opiekuńczo-leczniczych dla dzieci,	26
	b) w domach czasów dziecięcych	26
	- w tym na zajęcia dydaktyczne,	10
	c) w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, świetlicach szkół specjalnych, rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, zespołach pozalekcyjnych zajęć wychowawczych zorganizowanych w zakładach opieki zdrowotnej”	24

Nie jest zrozumiałe pozostawienie w art. 194 pkt 11 lit. a (poprzednio art. 182 pkt 11 lit. a) wyrazów „wychowawcy realizujący zajęcia w domach pomocy społecznej”. Z treści art. 1 ustawy z dnia

26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela nie wynika, aby ta ustawa dotyczyła pracowników domów pomocy społecznej. W sytuacji, gdy projekt ustawy (w art. 194 pkt 1) uchyla w art. 1 ust. 1a ustawy - Karta Nauczyciela, zasadne jest, aby przepis art. 194 pkt 11 lit a miał brzmienie spójne z powyższą zmianą.

- 4) W art. 195 pkt 1 dotyczącym zmian w art. 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, w zmienianym pkt 9 proszę wykreślić wyrazy: „w młodzieżowym ośrodku socjoterapii”.

Jednocześnie proponuję wprowadzenie następujących zmian w art. 195 do art. 12 i 26 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich:

- art. 12 proponuję nadać brzmienie:

„W razie stwierdzenia u nieletniego upośledzenia umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych bądź nalogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia nieletniemu jedynie opieki wychowawczej, sąd może orzec umieszczenie go w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, a w przypadku gdy nieletni jest upośledzony umysłowo w stopniu głębokim i wymaga jedynie opieki – w domu pomocy społecznej.”

- art. 26 proponuję nadać brzmienie:

„Wobec nieletniego można tymczasowo zastosować nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej albo zakładu pracy, a także nadzór kuratora lub innej osoby godnej zaufania, a jeżeli byłoby to niewystarczające - umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej pełniącej funkcje interwencyjną lub zastosować środki leczniczo-wychowawcze, o których mowa w art. 12”.

Organizacja ani zadania istniejących młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii nie pozwalają na umieszczanie tam wychowanków w trybie tymczasowym. W żadnej z tych placówek nie ma warunków do przyjmowania nieletnich w trybie natychmiastowym. Nie dysponują one bazą do zastosowania tymczasowych środków izolacyjnych, ponieważ była to domena placówek interwencyjnych. Zarówno dla młodzieżowych ośrodków wychowawczych jak i dla młodzieżowych ośrodków socjoterapii jest to zadanie nowe, dotychczas realizowane przez placówki opiekuńczo-wychowawcze o charakterze interwencyjnym (pogotowia opiekuńcze), wymagające zainwestowania – przez organy prowadzące – dodatkowych środków w adaptację placówek i zabezpieczenie kadrowe dla nieletnich, nierealizujących obowiązku szkolnego w formie przewidzianej dla tych placówek (grupy szkolne i wychowawcze). Organy prowadzące muszą na ten cel otrzymać dodatkowe środki finansowe. Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze względów merytorycznych nie są właściwe do podejmowania tego typu działań, ponieważ taki tryb umieszczania (stanowiący nasilenie interwencji) jest sprzeczny z zasadami działalności terapeutycznej. Podsumowując, w istniejących młodzieżowych ośrodkach wychowawczych nie ma warunków do przyjmowania nieletnich w trybie natychmiastowym, a młodzieżowe ośrodki socjoterapii w ogóle nie kwalifikują się do podejmowania tego typu działań.

Jeśli chodzi o młodzieżowy ośrodek socjoterapii to należy stwierdzić, że przyjęte w 2004 r. w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich rozwiązanie, jak wskazują doświadczenia, okazało się niewłaściwe. Większość miejsc w tych placówkach organy prowadzące przeznaczają na umieszczanie wychowanków kierowanych tam na podstawie orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej wydanego na wniosek rodziców. Podstawę terapii w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii stanowi co najmniej zgoda podmiotu terapii, a w zasadzie za niezbędną uznaje się pozytywną motywację zainteresowanego. Kierowanie tam nieletnich na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w praktyce uniemożliwia pracę terapeutyczną z dziećmi i młodzieżą w tych placówkach. Dzieje się to ze szkodą dla tych nieletnich, którzy zostali tam umieszczeni na podstawie wniosku rodziców za zgodą nieletniego, a których terapia ulega

zakłóceniu. Jednocześnie nieletni umieszczeni w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii na mocy postanowienia Sądu, nie korzystają z socjoterapii, ponieważ odrzucają przymusowy udział w terapii i nie wykorzystują pobytu w ośrodku dla korekty zaburzeń zachowania. Sytuacja taka dezorganizuje działalność terapeutyczną placówki, bez uzyskania korzyści, a wręcz ze szkodą dla części wychowanków.

W art. 195 projektowanej ustawy nie zostały – zgodnie z wcześniejszymi uwagami - usunięte wyrazy „lub w młodzieżowym ośrodku socjoterapii”. Nie zostały także uwzględnione inne propozycje zmian do tej ustawy. Natomiast usunięte zostały wyrazy „w pieczy zastępczej”. Należy zauważyć, że kwestia ta była rozważana na międzyresortowym forum, w toku prac Międzyresortowego Zespołu do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych, koordynowanego przez Ministra Sprawiedliwości. W ramach Zespołu powołana została Grupa Robocza do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych w Przedmiocie Umieszczania Nieletnich w Placówkach Podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej oraz Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej. W skład grupy wchodziła przedstawiciele MS, MEN, MPiPS oraz Policji. Zespół analizował możliwość takiego zapisu, na wniosek przedstawiciela MPiPS. W związku z bardzo małą skalą takiego orzekania (dane MS) i brakiem merytorycznego uzasadnienia, wniosek ten nie uzyskał aprobaty.

Proponowany zapis odrzuca stanowisko międzyresortowe, usilnie dążąc do hermetyzacji placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Poza wyżej wymienioną zmianą polegającą na skróceniu wyrazów „w pieczy zastępczej”, dodatkowo do art. 195 został dopisany przepis proponujący nowe brzmienie art. 6 pkt 11, jeszcze dalej ograniczające możliwość udzielania pomocy dzieciom i młodzieży w placówkach systemu pieczy zastępczej, czyli zmniejszający możliwości oddziaływania tego systemu i ograniczający pakiet środków możliwych do wykorzystania przy rozwiązywaniu problemów niewydolnych wychowawczo rodzin, a zatem w konsekwencji osłabiający, a nie wzmacniający działania profilaktyczne wobec tych rodzin.

Jednocześnie należy zauważyć, że w toku prac ww. Grupy, w których uczestniczył przedstawiciel MPiPS, został zaaprobowany merytorycznie wniosek o usunięcie z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich młodzieżowych ośrodków socjoterapii, zgłoszony wcześniej jako uwaga MEN.

5) Art. 200 proponuję nadać brzmienie:

„W ustawie z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. 2007 r. Nr 14, poz. 89, z późn. zm.) w art. 2 ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. W ramach struktury organizacyjnej zakładu opieki zdrowotnej może zostać wydzielona jednostka organizacyjna, w celu udzielania świadczeń zdrowotnych mieszkańcom domów pomocy społecznej, wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych, interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych lub ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych zlokalizowana na terenie tych jednostek.”

W wymienionych placówkach systemu oświaty tj. w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych przebywają całonocowo dzieci i młodzież. Wszyscy wychowankowie tych placówek posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Są to wychowankowie w większości niepełnosprawni, w tym niepełnosprawni intelektualnie w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim, a także z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Placówki te mają przy tym z reguły większą liczbę wychowanków niż np. placówki opiekuńczo-wychowawcze. Ich liczebność i stan zdrowia wychowanków wskazują, że wymagają one praktycznie zapewnienia stałej opieki zdrowotnej - lekarskiej lub pielęgniarskiej.

Jednocześnie pozwalam sobie zgłosić uwagę o charakterze generalnym. Należy zauważyć, że problemowi wspierania rodziny, najważniejszemu – zarówno z punktu widzenia społecznego, jak i pedagogicznego, a nawet ekonomicznego – poświęcono w projekcie stosunkowo niewiele miejsca. Dotyczy to zarówno obszaru bezpośredniej pomocy, zakładającej profesjonalną ingerencję w rodzinę, jak i form wsparcia adresowanych do rodziny. W tym obszarze ujęte zostały także placówki wsparcia dziennego. Wydaje się, że zbyt mało zostały wykorzystane w projekcie możliwości niepublicznych placówek wsparcia dziennego, prowadzonych przez wyspecjalizowane podmioty, mogących mieć zasięg szerszy niż gminny. Placówki takie stanowią alternatywę dla umieszczania dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej i byłoby racjonalne szersze wykorzystanie ich w tym zakresie.

Z poważaniem

Katarzyna Hall

Otrzymuje:
Pani Jolanta Fedak – Minister Pracy i Polityki Społecznej